Luonnonvarakeskus

28.2.2020

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Viite: E 62/2019 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Vihreän siirtymän rahoitus; Kestävä Eurooppa – investointiohjelma. Asiantuntijakuuleminen Maa- ja metsätalousvaliokunta perjantai 28.02.2020 klo 09:00.

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Luonnonvarakeskus (Luke), Latokartanonkaari 9, Helsinki

1 Tausta

Komissio on julkistanut Euroopan vihreän kehitysohjelman investointipilaria eli KestäväEurooppa- investointiohjelmaa ja oikeudenmukaisen siirtymän mekanismia koskevan tiedonannon. Valtiovarainministeriö on laatinut asiaa koskevan perusmuistion, jossa todetaan että investointiohjelma on linjassa Suomen asettamien ilmastotavoitteiden kanssa.

Tässä Luonnonvarakeskuksen lausunnossa keskitytään ohjelmassa sivuttuihin maa- ja elintarviketalouteen sekä metsätalouteen liittyviin toimiin.

2 Lausunto

Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma biljoonan euron investointitavoitteineen on erittäin merkittävä kestävään ja hiilivapaaseen talouteen siirtymistä tukeva aloite Euroopan Komission taholta. Se on hyvin linjassa sekä EU:n että Suomen omien tavoitteiden kanssa. Suomen kannatta olla tämän aloitteen suhteen proaktiivinen, jolloin ohjelmaa tarkentavien aloitteiden ja lainsäädäntöehdotusten sekä rahoitusmekanismien sisältöön voidaan parhaiten vaikuttaa. Suomen oma tavoite hiilineutraaliuden saavuttamiseen on koko EU:ta kunnianhimoisempi ja Suomessa kehitetyille ja käyttöönotettaville ratkaisuille on laajenevat soveltamismahdollisuudet ja markkinat Euroopassa. KestäväEurooppa- investointiohjelman hyödyntäminen edistää

suomalaisten yritysten kestävää kehitystä tukevien ratkaisujen kehittämistä ja niiden vientimahdollisuuksia. Esimerkkejä investoinneista, jotka edistäisivät vihreää siirtymää kohti kestävämpää resurssien käyttöä ja energiantuotantoa , olisivat materiaalien kestävyyden ja kierrätyksen lisääminen, fossiilista raaka-aineista valmistettujen materiaalien korvaaminen kestävästi tuotetuilla biomateriaaleilla, puubiomassan energiakäytön logistiikan ja polton tehokkuuden optimointi, eläintilojen sivuvirtojen tehokkaampi hyödyntäminen biokaasun ja kierrätysravinteiden tuotannossa sekä puutarhaviljelyssä käytettävän kasvualustan tuotanto järviruokon/ruokohelpin kompostoinnilla turpeennoston sijaan.

Komission tavoitteena on taata oikeudenmukainen ja reilu talouden ja yhteiskunnan vihreä siirtymä (Just Transition Mechanism, JTM). Tarkoituksena on suunnata rahoitusta alueille ja kohteisiin, jotka eniten tulevat taloudellisesti kärsimään fossiilitalouden alasajosta ja siirtymisestä kohti kierto- ja uusiutuvien materiaalien taloutta.

Suomen kohdalla vihreä siirtymä kohdistuu voimakkaimmin turvetuotannosta ja turpeen energiakäytöstä riippuvaisiin maantieteellisiin alueisiin. Oikeudenmukaisen siirtymän rahoituksen kohdealueina komissio mainitsee turvetuotannon (peat production) ja alueet, joilla on korkeat kasvihuonekaasupäästöt. Suomessa maankäyttösektorilla on alueita, joilla turvemaiden viljely aiheuttaa poikkeuksellisen korkeita päästöjä. Suomen kannattaa aktiivisesti esittää näiden alueiden viljelymenetelmien tai maankäytön muutokseen liittyvien investointien rahoittamista vihreän siirtymän ohjelmasta. Koska on todennäköistä, että pelkällä investointien rahoittamisella ei ole mahdollista toteuttaa oikeudenmukaista siirtymää maataloudessa, on varauduttava käyttämään vihreän siirtymän tarjoamia rahoitusvälineitä myös maatalouden tulonmenetysten suoraan kompensointiin.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahoitus edellyttää päästöintensiivisiltä maantieteellisiltä alueilta vähäpäästöiseen tuotantoon siirtymän suunnitelmaa. Suomessa kannattaa nostaa valmiuksia alueellisten kasvihuonekaasuinventaarioiden ja skenaarioiden laatimiseen (ml. maaperän ja erityisesti turvemaiden maaperän päästöarviot eri

maankäyttövaihtoehdoissa) sekä alueellisten päästövähennyssuunnitelmien laatimiseen.

Suomen tulisi varmistaa, että sillä on hyvät tiedolliset valmiudet tuottaa luotettavat arviot turpeesta (osittain) luopumisen yhteiskunnallisista ja ympäristöllisistä vaikutuksista. Tämä edellyttää riittävästi resursoidun monitieteellisen tutkimuskokonaisuuden luomista. Paitsi että tällaisella tutkimuksella varaudutaan JTM:n puitteissa valmisteltaviin rahoituksiin, on tutkimusaihe perusteltu myös ottaen huomioon turvetalouden suuren merkityksen Suomessa.

Euroopan vihreän rahoituksen ohjelman keskeinen tavoite on pyrkiä ohjaamaan myös yksityisiä investointeja kestävää kehitystä edistäviin kohteisiin ja toimenpiteisiin. Yksityiset investoinnit tulevatkin olemaan ratkaisevassa asemassa siinä, kuinka siirtymä kestävään yhteiskuntaan onnistuu vuoteen 2030 mennessä ja sen jälkeen. Yksityisten investointien ohjauksen kannalta avainasemassa tulee olemaan Euroopan unionin kestävän rahoituksen taksonomia ja siihen liittyvät tekniset säädökset, joita parhaillaan valmistellaan ja jotka tulevat koskemaan myös maa- ja metsätaloutta. On ensiarvoisen tärkeää, että kyseiset säädökset perustuvat kaikilta osin laaja-alaiseen valmisteluun ja parhaaseen saatavissa olevaan tutkimustietoon ja että niitä voidaan riittävän joustavasti muuttaa ja ajantasaistaa tutkimustiedon lisääntyessä erityisesti koskien ilmastonmuutosta, biodiversiteettiä, vesien ja ilman tilaa sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Tämä lisäisi vihreän rahoituksen ohjelman vaikuttavuutta. Lisäksi se antaisi mahdollisuuden arvioida jo varsin pitkäkestoisen vihreän kehitysohjelman aikana, miltä osin rahoitusohjelman tueksi tarvitaan muuta ohjausta ja sääntelyä, jotta ohjelmien perimmäiset tavoitteet toteutuisivat tehokkaalla tavalla.

3 Yhteenveto

Vihreän siirtymän rahoitus tukee EU:n ja Suomen tavoitteita siirtyä nopeasti kohti kestävää ja vähäpäästöistä hiilineutraalia yhteiskuntaa. Ohjelmassa on tunnistettu tarve oikeudenmukaisen siirtymän rahoitukselle, joka kohdennettaisiin alueille, joille siirtymä on taloudellisesti haasteellisinta. Rahoitusohjelma kannustaa alueiden siirtymäsuunnitelmien laatimiseen. Suomen kannattaa

valmistautua siirtymäsuunnitelmien ja niihin liittyvien investointimahdollisuuksien valmisteluun erityisesti alueilla, joilla on turvetuotantoa ja viljelykäytössä runsaasti turvemaapeltoja.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat: tutkimusprofessorit Raisa Mäkipää, Jyrki Niemi ja Jussi Uusivuori, kehittämispäällikkö Jyrki Aakkula ja erikoistutkija Esa-Jussi Viitala.